Samu Seitsalo
Johtaja
Opetushallitus
13.9.2024 OPH-4754-2024

**Lausuntopyyntö/ Kutsutaan paikalle ja kirjallinen lausunto/ VNS 4/2024 vp Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko**

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Lausunnonantajan lausunto

**On kannatettavaa, että selonteossa koulutus on nostettu yhdeksi kehityspolitiikkaa ja kehitysyhteistyötä käsittelevän luvun painopisteeksi. Selonteossa voisi laajemmin tuoda esiin tietoa liittyen kauppapolitiikan ja kehityspolitiikan synergian vaikutuksista kestävän kehityksen näkökulmasta. Myös kaupallinen yhteistyö ja kaupalliset ratkaisut ovat tärkeässä roolissa, kun globaaliin oppimisen kriisiin haetaan ratkaisuja. Yhdistämällä voimavaroja eri toimijoiden yhteistyöllä voidaan vahvistaa suomalaisten toimijoiden mahdollisuuksia hyötyä enemmän kansainvälisestä kehitysrahoituksesta. Kannatamme, että Suomi pyrkisi jatkossa Team Europe –hengessä varaamaan määrärahoja Suomen osarahoitukseen koulutuksen Global Gateway-hankkeissa, jotta hyvin käynnistynyt EU:n kehitysyhteistyöhankkeiden toteutus jatkuu.**

## Johdanto

Opetushallitus (OPH) kiittää Eduskunnan sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua asiasta VNS 4/2024 vp Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko. Lausunnossamme painotamme erityisesti selonteon lukua *4.2.2. Koulutustaso nousuun,* ja sen toimenpide-ehdotuksia.

## 4.2.2 Koulutustaso nousuun

Selonteossa koulutus on nostettu yhdeksi kehityspolitiikkaa ja kehitysyhteistyötä käsittelevän luvun painopisteeksi, ja koulutus tulee

huomioida laajasta näkökulmasta ml. korkeakoulutuksen. Kuten selonteossa nostetaan esiin, koulutus on Suomen selkeä vahvuusalue – ja myös kilpailuetu kansainvälisillä markkinoilla. Suomalaiselle koulutusosaamiselle on laajaa kysyntää globaalisti ja Suomella on mahdollisuus kehittää koulutusta yhteistyössä ja tasavertaisessa kumppanuudessa kumppanimaidemme kanssa. Opetushallituksessa vierailee vuosittain kymmeniä delegaatioita esimerkiksi eri maiden opetusministeriöistä. Matala- ja keskituloisten maiden on tehtävä merkittäviä taloudellisia muutoksia, jos ne aikovat saavuttaa kansalliset SDG 4 -tavoitteensa, sillä 21 prosenttia (USD 97 miljardia) näiden tavoitteiden saavuttamiseen tarvittavasta rahoituksesta puuttuu edelleen[1].

Selonteossa esitetyt toimenpiteet liittyvät vahvasti Opetushallituksen kansainväliseen opetussektorin yhteistyöhön. Toimenpide-ehdotuksia on vain neljä ja ne ovat melko tarkkaan rajattuja. Selonteossa olisi voinut tuoda laajemmin esille myös muita toimenpide-ehdotuksia esimerkiksi liittyen sektorikohtaisiin suosituksiin (kuten korkeakoulusektori, ammatillinen koulutus, politiikkavaikuttaminen eri kansainvälisillä foorumeilla kouluruokakoalition lisäksi tms.).

**Myös kaupallinen yhteistyö ja kaupalliset ratkaisut ovat tärkeässä roolissa, kun globaaliin oppimisen kriisiin haetaan ratkaisuja.** Kyse ei ole siitä, millainen toimija on kyseessä (yritys, järjestö, korkeakoulu), vaan mitä he työllään saavat aikaan kestävän kehityksen näkökulmasta. Esimerkiksi Opetushallituksessa toimivan Education Finland –ohjelman jäsenyritykset tarjoavat ratkaisuja, jotka monet perustuvat akateemiseen tutkimukseen, ja joiden avulla voidaan vaikuttaa esimerkiksi luku- ja

[1] Global Education Monitoring Report 2023

laskutaidon kehittymiseen. **Selonteossa voisikin laajemmin tuoda esiin myös tutkimusviitteitä, analyysia ja näkökulmia liittyen kauppapolitiikan ja kehityspolitiikan synergian vaikutuksiin kestävän kehityksen näkökulmasta.**

Kannatamme, että selonteossa mainitaan yhtenä fokusalueena vammaisten henkilöiden koulutus. Maailmalla erityisesti kiinnostaa suomalainen asiantuntemus inklusiivisesta koulutuksesta. Opettajien kouluttaminen inklusiivisten pedagogisten menetelmien käytöstä opetuksessa edistää kaikkien oikeutta oppia ja parantaa oppimistuloksia. Kirjaus inklusiivisen koulutuksen edistämisestä kattaisi siten vammaisia henkilöitä laajemmin suomalaisen erityispedagogiikan asiantuntemuksen, huomioiden esimerkiksi kielivähemmistöt tai koulupudokkaat.

**Toimenpide: Tiivistetään yhteistyötä Team Finland -toimijoiden välillä yritysten ja oppilaitosten viennin ja kansainvälistymisen vahvistamiseksi. Vahvistetaan suomalaisten toimijoiden osallistumista EU:n Global Gateway -aloitteeseen.**

Team Finland -verkoston jäsenet voivat tiivistää yhteistyötään koulutusvientiin liittyen. **Yhdistämällä eri toimijoiden voimavaroja vahvistetaan suomalaisten toimijoiden mahdollisuuksia hyötyä myös kansainvälisestä kehitysrahoituksesta**. Opetushallituksessa toimiva koulutusviennin ohjelma Education Finland on pyrkinyt tiivistämään yhteistyötään eri Team Finland toimijoiden kanssa. Tästä esimerkkinä yhteistyö Finnpartnership-ohjelman kanssa, jonka tavoite on edistää Suomen ja kehittyvien markkinoiden välistä liiketoimintaa ja luoda positiivisia kehitysvaikutuksia kohdemaissa. Finnpartnership voi osaltaan olla rahoittamassa koulutustoimijoiden hankkeita myöntämällä tukea hankkeisiin, joiden tavoitteena on esimerkiksi pitkäaikainen liikekumppanuus tai yhteistyö

ODA-kelpoisen kansainvälisen järjestön kanssa. **Koulutusta painopisteenä olisi suotavaa myös vahvistaa esimerkiksi Business Finlandin järjestämillä vienninedistämisen matkoilla.** Education Finland tekee jo nyt tiivisti yhteistyötä Business Finland ohjelman kanssa.

Education Finland ohjelman vuosittain teettämän asiakaskyselyn mukaan jäsenyritysten painopisteet ja preferenssit eivät kuitenkaan ole kehittyvissä maissa. Ohjelman jäsenyritysten pääkohdemarkkinat ovat Aasia, erityisesti Kaakkois-Aasia, Kiina, Intia ja Pakistan, ja kasvavaa kiinnostusta kohdistuu myös Eurooppaan. Onkin syytä pohtia, kuinka vahvistaa suomalaisyritysten kiinnostusta kehittää kestävää liiketoimintaa kehittyvissä maissa, jotta kaupan ja kehityksen synergian positiiviset kehitysvaikutukset toteutuisivat parhaalla mahdollisella tavalla.

Education Finland on yhteistyössä jäsenistönsä kanssa tehnyt eettisen toiminnan periaatteet, joiden tueksi on myös tehty opas, joka auttaa toimijoita tunnistamaan riskejä koulutusviennissä erityisesti kehittyvien maiden suuntaan. Tätä opasta käytetään laajemminkin esimerkiksi kv-opiskelijoiden houkutteluun liittyen korkeakouluverkoston osalta. Näkemyksemme mukaan tähän selontekoon liittyen lausunto olisi hyödyllistä pyytää myös Business Finland:ilta ja Finnpartnershipiltä.

**EU:n Global Gateway aloite**

Opetushallitus on ollut ensimmäisiä toimijoita Suomessa, joka on saanut Euroopan komission rahoitusta Global Gateway -ohjelmasta. OPH on mukana kahdessa Global Gateway Team Europe -aloitteessa, toinen on opettajankoulutusta kehittävä *Regional Facility for Teachers* -aloite, jossa OPH:n hallinnoima rahoitus on noin 13 miljoonaa euroa vuosille 2024–2026. OPH on mukana myös ammatillisen koulutuksen *Opportunity Driven VET*

-aloitteessa, jossa rahoitusosuutemme on noin 7 miljoonaa euroa vuosille 2024–2028. Lisäksi neuvottelemme kahdesta uudesta EU-rahoitteisesta hankkeesta.

**EU-rahoitteisia hankkeita toteuttamalla OPH pääsee tekemään tiivistä yhteistyötä Saharan eteläpuoleisen Afrikan maiden opetusministeriöiden kanssa ja luomaan mahdollisuuksia suomalaisille asiantuntijoille. Lisäksi hankkeet mahdollistavat tiiviimmän yhteistyön eri EU jäsenmaiden välillä kehitysyhteistyön toteutuksessa.** Hankkeiden valmistelusta on vastannut OPH:ssa Opetusalan kehitysyhteistyön osaamiskeskus FinCEED, valmistelutyö on ollut mahdollista toteuttaa ulkoministeriön rahoituksella kehitysyhteistyövaroista. Näin ollen kehitysyhteistyörahoituksen avulla on pystytty laajentamaan Suomen rahoituspohjaa opetussektorin kehitysyhteistyössä. **Suomen tulisi jatkossa pyrkiä Team Europe –hengessä varaamaan määrärahoja Suomen osarahoitukseen koulutuksen Global Gateway-hankkeissa, jotta hyvin käynnistynyt EU:n kehitysyhteistyöhankkeiden toteutus jatkuu.**

Mahdollinen Opetushallituksen pilariarvio (mahdollistaa suoraan EU-komission delegoidun yhteistyön varojen hallinnoinnin) loisi suomalaisille koulutusalan yrityksille ja muille toimijoille uusia väyliä hakea mukaan / ottaa osaa EU-hankkeisiin liittyviin kilpailutukseen.

**Toimenpide: Jatketaan yhteistyötä kansainvälisten koulutusalan toimijoiden kanssa. Tuetaan Unicefin innovaatiotoimintaa. Tehdään yhteistyötä myös kansalaisjärjestöjen kanssa.**

Euroopan unioni ja jäsenmaat yhdessä on maailman suurin opetusalan kehitysyhteistyön rahoittaja. FinCEED on viimeisten kahden vuoden aikana lähettänyt (sekondeerannut) Euroopan komissioon ja EU:n delegaatioihin

yhteensä kolme suomalaista asiantuntijaa. Nämä asiantuntijat ovat paitsi tuoneet Suomeen parempaa ymmärrystä komission ja delegaatioiden toimintatavoista, myös tukeneet Opetushallituksen kasvua EU:n delegoidun yhteistyön toteuttajaksi. **Suomen tulee jatkossakin pyrkiä aktiivisesti vaikuttamaan Euroopan unionin toimintaan yhtenä maailman suurimmista kehitysyhteistyön rahoittajista, ja varmistamaan että koulutus säilyy keskeisenä EU:n kansainvälisten kumppanuuksien prioriteettina** myös komissaari Urpilaisen kauden jälkeen. Kansainvälisistä koulutusalan toimijoista Global Partnership for Education –rahasto rahoittaa maiden omien opetussektorin kehittämisohjelmien toimeenpanoa tarve- ja tulosperustaisesti, ja suomalaisiakin kansalaisjärjestöjä toteuttaa GPE-rahoitteisia ohjelmia. Maailmanpankki-ryhmä on myös erittäin merkittävä koulutusalan kehitystyön rahoittaja. Ministeriöiden johdolla on tärkeää suunnitella, miten ja keiden kansainvälisten koulutusalan toimijoiden kanssa teemme yhteistyötä, sekä mihin Suomi pyrkii vaikuttamaan.

**Toimenpide: Jatketaan maailmanlaajuisen kouluruokakoalition puheenjohtajistossa.**

Suomi on tehnyt hienoa työtä maailmanlaajuisen kouluruokakoalition puheenjohtajana (ministerit Skinnari ja Tavio). Koalitioon on liittynyt jo nyt yli 100 valtiota, mikä on huomattava saavutus. Kouluruokailu edistää mm. ruokaturvaa, lasten terveyttä ja oppimistuloksia. **Opetushallitus on koonnut yhteen suomalaisia kouluruokailualan toimijoita pohtimaan, kuinka Suomen osaamista kouluruokailuun liittyen voidaan hyödyntää paremmin. On tärkeää kirkastaa suomalaista tarjoamaa ja lisäarvoa kouluruokailuun liittyen ja löytää konkreettisia keinoja lisätä Suomen globaalia yhteistyötä kouluruokailun alalla.**

**Toimenpide: Yhdistetään kehitysyhteistyön ja koulutusviennin keinoja ja edistetään monitoimijayhteistyön toimintamalleja koulutusviennissä ja kehitysyhteistyössä.**

**OPH tukee suositusta, että monitoimijayhteistyötä käsitteenä tulee selkeyttää ja sen käytännön toiminnan toteutusta tulee vahvistaa.** Jotta monitoimijayhteistyötä voitaisiin tehokkaasti edistää, on ensin tärkeää luoda toimintasuunnitelma. Ohjeistusasiakirjan tulisi olla kattava viitekehys, joka sisältää mm. monitoimijayhteistyön tarkoituksen ja strategian, käsitteet, lähestymistavan toteuttamisen ja koordinointimenetelmät suomalaisten toimijoiden välillä.

OPH osallistuu mielellään monitoimijayhteistyön kehittämiseen yhdessä muiden suomalaisten opetusalan toimijoiden kanssa, kuten yritykset, järjestöt ja korkeakoulut. Tässä keskeistä on eri organisaatioiden mandaatit ja ministeriöiden rahoittajarooli, joka kokoaa yhteen eri toimijoita. Lisäksi monitoimijayhteistyö koskettaa myös muita kuin koulutussektoria, joten sen kokonaisvaltainen koordinaatio ei rajoitu mielestämme vain opetussektoriin.

## Yleiset kommentit

Selonteossa mainittuja kestäviä ja molemmille osapuolille hyötyä tuottavia kumppanuuksia luodaan kansainvälisen korkeakouluyhteistyön kautta. Esimerkkinä tästä toimivat hankkeet ja verkostot, joissa on luotu yhteistyötä eri toimijoiden välillä (tutkimus, opetus, kansalaisjärjestöt sekä yritysmaailma) vaikka taloudellista tukea on myönnetty pelkkään korkeakoulujen väliseen yhteistyöhön. Korkeakoulujen välisellä yhteistyöllä voidaan osoittaa olevan laajoja kerrannaisvaikutuksia. Korkeakoulujen yhteistyö perustuu usein pitkäaikaisiin ja luottamuksellisiin kumppanuuksiin. Tätä kannattaa Suomen hyödyntää selonteossa mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Esimerkkejä tiiviistä yritysyhteistyöstä löytyy esimerkiksi ympäristö-, ilmasto ja kiertotalousteknologian alalta.

Selonteossa Suomi sitoutuu myös tukemaan naisten ja tyttöjen koulutusmahdollisuuksia (luku 4.2.1). Tämä tuki on tärkeää kohdentaa koulutuksen laadun parantamiseen, erityisesti tukemalla naisopettajien pedagogista osaamista ja naisia koulujen johdossa. Saharan eteläpuolisessa Afrikassa vain neljä kymmenestä tytöstä saa toisen asteen koulutuksen päättötodistuksen, keskeisin syy koulun keskeyttämiseen on oppimisen puute. Erityisesti tyttöjen toisen asteen koulutus tutkitusti vähentää lapsiavioliittojen ja ennenaikaisten raskauksien riskiä[2]. Tyttöjen ja naisten kouluttaminen taas lisää talouskasvua ja hillitsee väestönkasvua[3].

### 4.3 Ukrainan tukeminen

On johdonmukaista pitää koulutussektori Ukrainan tukemisen painopisteenä. Suomi on tehnyt paljon – OPH:n näkökulmasta etenkin ammatillisessa koulutuksessa mutta myös korkeakouluyhteistyön tukemisessa. On tärkeä vahvistaa suomalaisten toimijoiden edellytyksiä päästä kiinnittymään laajempiin kansainvälisiin rahoitusinstrumentteihin ja tätä kautta osallistumaan Ukrainan jälleenrakennukseen mahdollisimman laajamittaisesti. Opetushallitus on myös käynnistänyt Ukrainassa yrityskiihdyttämö-hankkeen koulutusteknologian saralla.

### 4.5 Tuki kansalaisyhteiskunnalle

Mikäli selonteon ehdotusten mukaisesti painopistettä siirretään ao. maissa kansalaisjärjestöyhteistyön suuntaan kannattaa ottaa huomioon, että opetusalan yhteistyössä nimenomaan yliopistot, korkeakoulut ja oppilaitokset ovat keskeisiä, laadukkaita ja luotettavia toimijoita.

[2] Wodon, Male and Onagoruwa: Educating Girls and Ending Child Marriage in Africa: Investment Case and the Role of Teachers and School Leaders (Africa Teachers Report Series, Unesco IICBA Study 2024-2)
[3] Esimerkiksi Onagoruwa & Wodon: Nigeria: Girls Education, Child Marriage and Fertility Rates (Unesco IICBA Knowledge Brief 2023-7)

Olemme sitoutuneita edistämään suomalaisten opetusalan toimijoiden kansainvälisiä mahdollisuuksia kokonaisuudessaan ml. yritykset, oppilaitokset, järjestöt ja yliopistot. Yhteistyötä tiivistämällä Suomen asema tulee yhä vahvistumaan globaalissa opetussektorin yhteistyössä. Samalla on tärkeää varmistaa, että kansallisesti investoimme riittävästi, jotta koulutuksen ja opetuksen laatu säilyy korkealla tasolla.